

Työntekijöiden ja vanhempien näkemyksiä Toimiva lapsi & perhe – työmenetelmistä Lapin sairaanhoitopiirin alueella

---

Tutkija Heli Niemi

*Lasten ja nuorten psykososiaalisten erityispalveluiden seudullinen
kehittäminen Lapissa – hanke*

&

*Mielenterveys- ja päihdetyön seudullinen kehittäminen Lapin
sairaanhoitopiirin alueella – hanke*

Esityksen rakenne

---

1. Menetelmistä
2. Arvioinnin toteuttaminen
3. Työntekijöiden näkemykset
4. Vanhempien näkemykset
5. Yhteenveto

Toimiva lapsi & perhe - menetelmät

- Kehittäjä prof. William Beardslee, Yhdysvallat
- Suomessa menetelmää kehittänyt lastenpsykiatri Tytti Solantaus (Stakes)
  - Toimiva lapsi & perhe – hanke
- Menetelmät tarkoitettu tilanteisiin, joissa vanhemmilla on mielenterveysongelmia tai muita vanhemmuutta kuormittavia tekijöitä, kuten päihdeongelma tai fyysinen sairaus.
  - Menetelmien käyttö laajentunut erilaisiin tilanteisiin (esim. lastensuojeluun)
- Työmenetelmäkokonaisuus:
  1. Beardsleen perheinterventio
  2. Lapset puheeksi – keskustelu
  3. (*Lapsiperheneuvonpito*)
  4. (*Vertaisryhmätoiminta*)

Perheinterventio

- Prosessityöskentelyä perheen kanssa, jossa tavoitteena auttaa vanhempia auttamaan omia lapsiaan:
  - Keskustelun avaaminen
  - Perheenjäsenten välisen vuorovaikutuksen tukeminen
  - Perheenjäsenten ongelmaratkaisutaitojen tukeminen
  - Lasta suojaavien tekijöiden vahvistaminen

- 7 – 8 tapaamiskertaa (45 min):
  - Vanhempien tapaamiset (2 istuntoa)
  - Lasten omat tapaamiset (1 istunto/lapsi)
  - Perheistunnon valmistelu (1 istunto)
  - Perheistunto (1 istunto)
  - Seurantaistunto (1 istunto)

- Manuaali ja lokikirja työskentelyn pohjana

Lapset puheeksi – keskustelu

- Neuvonnallinen työmenetelmä, joka pyrkii tukemaan vanhemmuutta ja lasten kehitystä silloin, kun vanhemmilla on vaikeuksia.
- 2 tapaamista vanhempien kanssa
- Työskentelyn tukena manuaali ja opaskirja vanhemmille

Arvioinnin toteuttaminen

Arviointi osana hanketoimintaa

- Osana Lapin mielenterveyshankkeiden toimintaa
  - Syksyllä 2006 ja keväällä 2007 käynnistyneet TL&P-koulutukset

- Tarkoituksena selvittää työntekijöiden ja asiakkaiden ensikokemuksia Toimiva lapsi & perhe – menetelmätyöskentelystä
  - Perheinterventio – menetelmä
  - Lapset puheeksi – keskustelu

- Kyselylomake:
  - Koulutukseen osallistuneet työntekijät
  - Asiakasperheiden vanhemmat

- Valtakunnallisuus
  - Suunniteltu yhteistyössä Stakesin kanssa (Solantaus, Toikka, Kaakinen)
  - Lomakkeen ja saatujen tulosten valtakunnallinen hyödyntäminen

Työntekijäkysely

- 38/40 vastausta
- Alueellinen kattavuus:
  - 11 Lapin läänin kunnan työntekijöitä
- Moniammatillinen näkökulma:
  - Useilta sosiaali- ja terveysalan toiminta-alueilta, työyksiköistä sekä ammattialoilta
  - Koulun sosiaalityö, kouluterveydenhuolto, lastensuojelutyö, eri ikäryhmien sosiaalityö ja terveydenhoito, perheneuvolatyö, päivähoito, terapiatyö, kriisi- ja perhetyö, mielenterveys- ja päihdetyö, ennaltaehkäisevä työ

Asiakaskysely

- Lomakkeet asiakkaille työntekijöiden välityksellä;
lomakkeiden palautus suoraan tutkijalle

- 22 vastausta (noin 50 kpl toimitettu)
  - 18 äitiä
  - 4 isää

Työntekijöiden näkemykset

Menetelmäkoulutus

- **Lähes kaikki (34/38) työntekijät kokivat koulutuksen vähintäänkin *hyödylliseksi***; heistä kolmasosa (12/38) koki koulutuksen *erittäin hyödylliseksi*

- **Koulutuksen myötä ammatilliset taidot ovat kehittyneet ja työkäytännöt muuttuneet:**
  - Kaikki työntekijät kokivat koulutuksen kehittäneen ammatillisia taitoja;

  - Lähes kaikki (35/38) työntekijät kokivat koulutuksen muuttaneen omia työkäytäntöjä.

Muutoksia työkäytännöissä ja ammatillisissa taidoissa:

- Uusi jäsentynyt ja sovellettavissa oleva työkalu monenlaisten perheiden kanssa työskentelyyn
- Lapsen huomioiminen entistä paremmin
- Koko perheen huomioiminen entistä paremmin
- Tietojen syventyminen ja uusien näkökulmien avautuminen
- Lisännyt rohkeutta tarttua vaikeisiin asioihin ja ottaa niitä puheeksi
- Tuonut työkäytäntöihin johdonmukaisuutta ja suunnitelmallisuutta
- Lisännyt yhteistyökeskeistä työtettä

Menetelmien vahvuudet ja heikkoudet

□ Vahvuudet

- Järjestelmällinen, jäsentynyt ja selkeä malli työn tekemiseen
- Kokonaisvaltaista perheen kanssa työskentelyä, jossa jokainen perheenjäsen tulee kuulluksi
- Lapsi tulee kuulluksi
- Vastuu asioiden hoitamisesta säilyy perheillä

□ Haasteet/heikkoudet:

- Menetelmän käyttöön vaadittava aika
- *Tuttujen asiakkaiden kanssa työskentelyn haasteet*
- *Koko perheen kanssa työskentelyn haasteet*
- *Uuden menetelmän käyttöönottoon liittyvät haasteet*

□ Lapset puheeksi – keskustelu:

- Helppokäyttöisyys
- Vaihtoehtoinen ja 'kevyempi' versio perheinterventio-menetelmästä

Uuden työtavan vaikutukset omaan työhön

□ Myönteinen vaikutus työntekijöiden omaan jaksamiseen:

- Lisänneet halua oppia uutta (37/38)
- Lisänneet työniloa (27/38)
- Lisänneet työmotivaatiota (25/38)
- Lisänneet työssä jaksamista (18/38)

□ Työstressi - ei myönteistä vaikutusta:

- Suurimman osan kohdalla ei lainkaan vaikutusta työstressiin (22/38)
- Työstressi on vähentynyt ainoastaan 4/38 työntekijän kohdalla
- Työstressi on lisääntynyt lähes joka kolmannen työntekijän kohdalla (10/38)

Menetelmät osana työyhteisöä

□ Resurssit

- Puolella (19/38) työntekijöistä on riittävästi resursseja menetelmien käyttöön työyksikössään
- Neljäsosalla (10/38) työntekijöistä ei ole riittävästi resursseja
  - Ajan puute suurin ongelma

□ Työyhteisöt ovat suhtautuneet myönteisesti uusien lapsikeskeisten menetelmien käyttöön:

- Lapsikeskeisen työtteen toteuttaminen on lisääntynyt tiimeissä

□ Esimiehet ja työyksikön johto ovat myös suhtautuneet myönteisesti menetelmien käyttöön:

- Kenenkään esimies ja työyksikön johto eivät ole suhtautuneet kielteisesti
- Lähimmät esimiehet ovat suhtautuneet myönteisesti, mutta eivät ole luoneet toimintaedellytyksiä (22/38)
- Keskijohto on suhtautunut myönteisesti (21/38) ja on pyrkinyt myös luomaan toimintaedellytyksiä (13/25)
- Ylimmän johdon suhtautuminen nähtiin neutraalina

Toimiva lapsi & perhe

– menetelmien juurtuminen

- **Työntekijät (36/38) uskovat uusien työtapojen ja ideoiden pysyvän työyhteisönsä työkäytännöissä.**

- **Menetelmien pysyvyyttä tukevia tekijöitä:**
  - Selkeä ja hyvä työmalli
  - Kouluttautuneet ottavat menetelmän säännölliseen käyttöön
  - Mahdollisimman moni työntekijä samalta työpaikalta kouluttautuu menetelmän käyttöön
  - Organisaation tuki uusien menetelmien käyttöön (esim. ajalliset resurssit, henkilöstöresurssit)
  - Moniammatillinen yhteistyö ja eri yhteistyötahojen koulutus
  - Lisä/kertauskoulutus
  - Vertaisryhmätapaamiset ja työnohjaus
  - Tiedottaminen menetelmästä
  - Seuranta menetelmän käytöstä
  - Oma asenne

"Hyvä koulutus! Olen tyytyväinen että pääsin mukaan koulutukseen! Kerrankin koulutus, josta jäi jotakin "kättä pitempää" Tätä pitää käytännössäkin jatkaa ja harjoitella, että oppii ja säilyy "tatsi"! Kiitos!"

Vanhempien näkemykset

Syyt perheinterventiotyöskentelyyn

- **Asiakkaiden nimeämät syyt työskentelyn aloittamiselle (avokysymys):**
  - Vanhemman mielenterveysongelma (7/22)
  - Vanhempien avioeroon liittyvät syyt (5/22)
  - Lapsen käyttäytyminen (3/22)
  - Perheen moniongelmaisuus (3/22)
  - Vanhemman moniongelmaisuus (2/22)
  - Parisuhdeongelmat (1/22)

Vanhempien odotukset

- **Työskentely vastasi hyvin asiakkaiden odotuksiin:**
  - Suurin osa (18/22) vanhemmista koki odotustensa työskentelystä täyttyneen vähintäänkin hyvin
  - Heistä 8/22 vanhemman odotukset täyttyivät erittäin hyvin
  - Yhden vanhemman osalta odotukset täyttyivät huonosti
    - Lähes kaikilta kysymysalueilta löytyy yksi vanhempi, joka on kokenut työskentelyn ja sen vaikutukset monella tavalla kielteisesti

Kokemukset työskentelystä

□ Työskentelysuhde koettiin hyväksi:

- Lähes kaikki (21/22) vanhemmat kokivat työskentelysuhteen *hyväksi*
- Yli puolet heistä (12/22) koki sen olleen *erittäin hyvä*

□ Työskentely koettiin hyödylliseksi:

- Lähes kaikki (20/22) vanhemmista arvioivat työskentelyn *hyödylliseksi*
- Liki puolet (10/22) vanhemmista arvioi sen *erittäin hyödylliseksi*
- Vanhemmat eivät kokeneet työskentelystä olleen haittaa perheenjäsenille (19/22); mutta yksi asiakas arvioi työskentelyn täysin hyödyttömäksi

□ Lasten tapaamisia pidettiin erittäin tärkeinä:

- Lähes kaikki vanhemmat kokivat lapsen/lasten henkilökohtaiset tapaamiset *erittäin tärkeäksi* (20/22)
- Kaikki vanhemmat kokivat lapsen/lasten henkilökohtaiset tapaamiset vähintäänkin *tärkeäksi*

Kuulluksi tuleminen

- **Vanhemmat kokivat saaneensa sanottua haluamiaan asioita tapaamisissa lasten kanssa:**
  - 9/22: *kaikki* haluamansa asiat (40,9%)
  - 10/22: *useimmat* haluamansa asiat (45,5%)
  - 3/22: *joitakin* haluamiaan asioita (13,6%)

- **Vanhemmat kokivat saaneensa sanottua haluamiaan asioita tapaamisissa ilman lapsia:**
  - 8/22: *kaikki* haluamansa asiat (36,4%)
  - 11/22: *useimmat* haluamansa asiat (50%)
  - 2/22: *joitakin* haluamiaan asioita (9,1%)

- **Työntekijät ottivat vanhempien lasta koskevat huolet ja kysymykset vastaan *erittäin hyvin* (14/22)**

- **Huomioitavaa:**
  - *Vaikka vanhemmat ovat tulleet kuulluksi erittäin hyvin, yli 50 % vanhemmista on kuitenkin kokenut, etteivät he ole saaneet sanottua kaikkia haluamiaan asioita tapaamisissa lasten kanssa tai ilman lapsia.*

Huolien helpottuminen

- **Lähes kaikki (19/22) vanhemmat ilmoittivat, että heillä oli huolia, joista he halusivat keskustella perheinterventiotapaamisissa**

- **Lähes kaikkien (19/22) vanhempien huolet helpottuivat työskentelyn aikana:**
  - 4/22 heistä ilmoitti huolien helpottuneen erittäin paljon

- **Vanhemmat kokivat saaneensa apua lasta koskeviin huoliinsa (21/22):**
  - Liki puolet heistä (9/22) koki saaneensa apua erittäin paljon

Vaikutukset vanhemman hyvinvointiin

□ Työskentelyn myönteiset vaikutukset:

- Kokonaisuudessaan työskentely vaikutti *myönteisesti* vanhempien vointiin (15/22); 8/22 vanhemman kohdalla se vaikutti vointiin *erittäin myönteisesti*
- Vanhempien luottamuksen lisääntyminen omaan (16/22), lasten (21/22) ja perheen (16/22) tulevaisuuteen
- Vanhempien syyllisyydentunteiden helpottuminen (15/22)
- Ennakkoluulot vähenivät jonkin verran (8/22)
- Myös häpeän tunteet vähenivät muutaman vanhemman kohdalla (3/22)

□ Työskentelyllä oli myös osin kielteisiä vaikutuksia:

- Kokonaisuudessaan kielteisiä vaikutuksia hyvinvointiin (2/22)
- Luottamuksen vähentyminen *omaan* tulevaisuuteen (2/22)
- Syyllisyydentunteiden lisääntyminen (2/22)
- Ennakkoluulojen lisääntyminen (1/22)
- Häpeän tunteiden lisääntyminen (3/22)

Vaikutukset vanhemmuuteen

- **Työskentely vaikutti myönteisesti vanhempana olemiseen:**
  - Antoi ideoita tai välineitä omaan vanhemmuuteen (18/22)
  - Vanhemmat ovat puhuneet enemmän perheen ongelmista lapsen kanssa (18/22)
  - Vanhemmat ovat kiinnittäneet ylipäänsä enemmän huomiota lapsiin (15/22):
    - Enemmän aikaa lapsille
    - Lasten kuunteleminen
    - Lasten kanssa keskustelu
    - Lasten kannustaminen
    - Lasten tekemisten seuraaminen
  - Luottamus omaan vanhemmuuteen lisääntyi (14/22)
  - Tunne omasta riittävydestä vanhempana vahvistui (10/22)

Vaikutukset perheen vuorovaikutukseen

- Työskentely vaikutti myönteisesti perheen sisäiseen vuorovaikutukseen:**
  - **Itsensä hyväksyminen:**
    - Yli puolet vanhemmista hyväksyy itsensä aiempaa paremmin
  - **Erityisesti vanhempien ja lasten väliset suhteet:**
    - Suhteet lapseen paranivat
    - Suurin osa vanhemmista ymmärtää lapsiaan paremmin
  - **Myönteinen vaikutus parisuhteeseen:**
    - Puolisoiden väliset suhteet paranivat
    - Parisuhteessa elävät vanhemmat ymmärtävät puolisoaan paremmin
  - **Lasten väliset suhteet paranivat monilapsisissa perheissä**

"Omaa oloa helpotti kun sai puhua lasten kuullen asioista joista muuten heidän kanssaan ollut vaikea puhua. Myös varmaan lapsille oli tärkeää puhua tai kuulla vihdoinkin asioista."

Yhteenveto

- Lapsen ja koko perheen sekä sen jäsenten huomioivia selkeitä, jäsentyneitä ja kokonaisvaltaisia työskentelymalleja;
- Myönteiset vaikutukset työntekijöiden omaan jaksamiseen;
- Myönteiset vaikutukset asiakasperheiden hyvinvointiin ja vanhempana olemiseen;
- Menetelmäkoulutuksen käyneet työntekijät ja heidän asiakkaansa suhtautuvat menetelmiin erittäin positiivisesti;
- Menetelmät otettu aktiivisesti käyttöön Lapin kunnissa ja myös työyhteisöissä menetelmät otettu hyvin vastaan;
- Menetelmille on selkeä tarve ja paikkansa Lapin kunnissa.

Työskentelyn juurruttaminen alueelle

- Työntekijän oma aktiivisuus ja positiivinen asenne menetelmien käyttöön;
- Työyhteisöjen ja organisaatioiden johdon tuki jatkossakin;
  - Aika- ja henkilöstöressurit
  - Puitteet työparityöskentelylle sekä työyksikön sisällä että yksiköiden välillä
- Mahdollisimman monen työntekijän kouluttautuminen sekä samasta työyksiköstä että eri organisaatioista;
- Lisäkoulutukset ja työnohjaus koulutuksen käyneille työntekijöille;
- Tiedottaminen menetelmästä

Lisätietoa

---

www.poske.fi

www.lshp.fi

Heli Niemi
Lapin yliopisto,
sosiaalityön laitos
heli.niemi@ulapland.fi

p. 016-341 2686